

MAJA BRAJKO-LIVAKOVIĆ

FINKA FI

E-LEKTIRA ZA 5. RZRED

„Ne, Finka Fi, nemoj. Kada jednom odeš, nikada se više nećeš vratiti. Jer koliko godina potrošiš za odlazak, trebat će ti i za povratak. No, mi toliko godina ne živimo.“

Odzvanjale su joj majčine riječi kroz srce, kroz mozak. Kao da se maestral poigrao finim majčinim strunama te prešao na nju, u nju i ne da joj mira.

„Kad budeš mislila da si stigla, zaputit ćeš se još dalje, i dalje. U svemir, u nepovrat“ – strpljivo joj je objašnjavala majka.

„Granice postoje, postoje!!! – bila je uporna Finka Fi.

„Najveća je ona misaona. I da si poput njih, ne bi te razumjeli“ – prikrivajući strah u glasu kazivala joj je majka.

„Ali ja sam odrasla, odrasla!“ – vikala je Finka Fi i uzbuđeno pravila mjehuriće.

„Pričekaj još malo. Pričekaj! Završi školu!“

Živjeli su na Granici. Tako je zajednica priljepaka Brzi Su zvala svoje mjesto, svoju stijenu koja je graničila s drugim, potpuno drugim svijetom i oblikom života. Svijetom kojem su živjele Ruke. Na južnoj strani te stijene bilo je beskrajno more, a na sjevernoj gola golet, pustoš puna rupa, spilja, vijuga, brjegova i usjeklina. Nepoznato područje. Nitko ga još nije bio osvojio. Svemir! A u svemiru Ruke. Prijetnja i smrt tihoj zajednici priljepaka Brzi Su.

U zajednici priljepaka želja za upoznavanjem svemira nikad nije bila jaka. Ako je postojala, nikad se o tome nije govorilo. I sve to zbog nesretno dodijeljene sudbine. U tim malim bićima bilo je najvažnije pitanje zašto ih Ruke ubijaju. Nemilosrdno ih brišu s lica postojanja i života. A imali su toliko toga zajedničkog. I sunce, i more, i cijeli nebeski svod s tisućama lelujavih, plamtećih, iskričavih čudesa i jednim iznimnim čudom koje je mijenjalo oblik. Noćima je bio tanašan, savijen u struku, blijed, a opet, u drugim je noćima bio okrugao i debeo, zadovoljan, i sit toliko da su mu se obrašćići ocrtavali.

Istina, Ruke su goleme i njihove domove priljepci Brzi Su nikad neće biti u mogućnosti sagledati.

To su svemiri!

Svemir u svemiru!

Svemir u svemirima!

Ali priljepci dobro poznaju njihovo ponašanje, naslućuju njihove želje, čitaju bol i sreću s njihovih lica. Kako?! Pa priljepaka ima svuda. Duž čitave obale, u podnožju mostova. Po svim većim stijenama, po gotovo svim malim stijenama, u podnožju svjetionika... dakle, u blizini svih onih mjesta na koja dolaze i Ruke. Ruke sa svojim ljubavima, sa svojim brigama, strahovima. Ruke se tada vole obraćati moru, nesvjesne svijeta između njih i mora, skromnog svijeta s kamena koji se boji i same njihove sjene.

Tako su mali, nezaštićeni. Poput madeža na koži. Biti živ, a godinama stajati na jednoj te istoj stijeni, bez obrane, hitrosti, bijega. Biti živ, osjećati plimu i oseku. Puni mjesec i užeglost podneva. Biti svjestan svoje nemoći. Biti izložen pohotnom ždrijelu Ruku bilo je više ego teško svaki dan. A dani su se nizali kao mjehurići satkani u krijesti vala koji s razbije o hrid te odjene svečano ruho opuštenosti i spokoja.

Tko upravlja sudbinom?

Tko nam oduze mogućnost bijega?

Tko nas osudi na milimetre?

Živjela je stoljećima s tim pitanjima mala nezaštićena zajednica priljepaka Brzi Su.

Finka Fi vratila se iz škole. Zapravo, pomaknula se tek milimetar, dva. Imala je mali svijetlosivi šeširić. Tada bi izvukla ono svoje jedno, punašno i narančasto stopalo pa ako bi stijena bila mokra ili samo vlažna od mora, ona bi njime kliznula. A kad bi stijena bila suha, nije joj dolazila želja da se pomiče jer je ispod njezina šeširića, u njezinu domu bilo sasvim vlažno i udobno. Tada bi čekala da more dođe do nje, da je prekrije.

Sve je već godinama bilo tu, na jednom mjestu, na istoj stijeni, u različite svrhe. I škola, i kuća. I, život i smrt. Gospodi učitelj bio je uvijek negdje u blizini, roditelji, i sva moguća rodbina, što nije uvijek bilo najzgodnije. Ipak, živjeli su u miru i slozi. „Einka Fi, što si radila jučer kada nisi spremila zadaću?“ – pitao ju je učitelj.

„Dok sam ja pohađao školu, marljivo sam učio i slušao savjete starijih. Bez zajedničke obrane priljepaka, nećeš opstati“ – mudrovaio je učitelj i nastavio: „Uči Finka Fi, či!“

Finka Fi bila je dobra i vrijedna priljepčica. Ali kao i sve priljepčice njezinih godina, više je voljela pogledom lutati po beskrajnom moru, slušati udvaranje galebova i brojiti račiće, nego slušati staroga gospodina učitelja čiji je šešir imao nekoliko slojeva. Na gornjem sloju grmovi smeđe trave bili su mu poput raščupane kose. More, more je bilo golemo, nepregledno i neobuhvatljivo. Privlačilo ju je svojom kristalnom čistoćom i bistrim pogledom.

Sat poduke još je trajao.

„I gdje smo ono jučer stali“ zamisli se učitelj – „ah, da, sjećam se, bilo je iz naše povijesti“ – te otpoče priču.

„Pričaju kako su nekad davno morski stanovnici Velike Niruge, bili veći i golemiji od Ruke. Ruke su ih se strahovito bojale i nisu smjele pokraj mora proći, a kamoli se otisnuti na more. Mi smo tada bili pošteđeni. Budući da su Ruke bile proganjane, nisu se usudile proganjati ikoga tko je živo pokraj mora. Onda se zbilom nešto, do danas neistraženo i nejasno. Velike Niruge ne dolaze više blizu, povukle su se u daleka mora, u dubine oceana. Ostale su samo Male Niruge. Predanja govore da su Ruke vrlo lukave i da su ih bogovi učinili gospodarima zemlje. Ali nigdje ne stoji da se ubija kako bi se moglo živjeti.

Ni Malih Niruga nema toliko kao prije, a Ruke ih trebaju, to im je glavna hrana. Očito su se bogovi naljutili na njihovu pohlepu. Ali, u nedostatku te glavne hrane mogli bi se lako okomiti na nas. A kad nas pojedju, onda će početi jesti same sebe – tu posljednju rečenicu učitelj je više promrsio za sebe.

„Finka Fi, ustani!“ – učitelj će zanesenoj priljepčici. „Reci mi kako se najbolje zaštititi od neprijatelja?“

Tako što moramo uporno vježbati naše mišiće da se što bolje priljube uz stijenu. Dugim vježbanjem mišić dobije toliku snagu da se priljubi uz stijenu te ga je nemoguće od nje odvojiti.

„Dobro, sjedni“ – reče učitelj i pogled mu se zaustavi na urednom šeširiću.

„Ian Li, što još?“

„Moramo oštriti rub svoje kućice i razviti jaku izvan osjetilnu sposobnost, IOS, za psihološku obranu od neprijatelja. Ako nismo dovoljno brzi, mala je vjerojatnost da ćemo preživjeti.

„Odlično, za danas je gotovo – reče gospodin učitelj, pomakne se za milimetar i već je bio izvan škole, zadovoljno udišući morski zrak i slobodnije odobravajući ponekom jačem valu da mu poškropi bujne grmove na šeširu. Dopustio je sebi taj luksuz da se prošeta i proklizi po ostacima bijele pjene utišanog zadovoljnog vala. Tada bi toliko uživao u tom vidu svojega postojanja te bi se zanio poput kakvog mladca. Srećom, to je bilo jako rijetko jer je znao da bi time mogao ugroziti svoje učiteljsko zvanje.

A priljepčice i priljepci, slobodni, ali puni opreza, raspričali suse, srčuci i mljackajući more kao kakvu poslasticu. Sva su razdragana djeca ista!

„Tko će dulje pod orem biti?“

„Tko će što više šeširić podignuti?“

Finka Fi iz sve je snage podigla kućicu. Vidi se koliko je dugo i uporno vježbala.

Uto je spazi mama San.

„Finka Fi, što radiš? Jesi li prisebna? Znaš li da neprijatelj ima izvrsno oko?! Da se više nisi nikada toliko podigla! Zar ti se ne da živjeti? Ne luduj!

Osjeti kako se prenaglila. Brže-bolje pritaji se i zalijepi za stijenu, iz straha da je netko nije vidio.

„Pa dokad ćemo živjeti u strahu? Zašto opet ne dođu Velike Niruge?! Jači od jakog! Tada bih sazvala Veliko vijeće i sudila Rukama. Nebo i more pozvala bih za svjedoke. Koju bih kaznu smislila?! Da im se zgade sva mala stvorenja? Da se otruju od našeg mesa? Da zamijenimo veličinu?“, razmišljala je Finka Fi. „Eno, zvijezda je pala. Koju želju zaželjeti“, mislila je priljepčica štipajući stijenu. „Daj Bože, da Ruke budu manje od nas, ali s našom sudbinom. A mi da budemo veliki, poput njih. Ipak, ne bih voljela da neka druga mala stvorenja strahuju od nas. Ni neka nepoznata. Ni nejaka.“

„Mama, poslušaj što sam zaželjela. Da budemo Ruke, ali da nikoga ne ubijamo, ne jedemo, ne proganjamo.

„Dobra si srca, Finčice, ali čime bi se onda hranila?“

„Travom!“

„I trava je živa. Misliš da trava nije živa kada je mi jedemo?! Mi proganjamo travu, morsku travu. Sve živo mora jesti živo! Kad budeš velika, to će ti biti razumljivije. Ali, kažu galebovi da su Ruke fine. Travu ne jedu. Možda, kada ništa drugo ne bi imale. Ispričat ću ti što je tvoj otac vidio, nakon dugih godina putovanja.“

„Bio je mlad i vukla ga je želja u svijet, uz rizik da se nikada ne vrati. Nije se obazirao na to,, mislio je kako baš njega ništa ne može naći. Uspio je poslije dugo, dugo vremena doći do mjesta gdje Ruke vežu svoje brodice. Odatle se pružio pogled na zajednicu Ruku, ali samo na dio, jer je njihova zajednica bila nepregledna. Vidio je kako izgledaju. Bez šešira, gologlavi, s četiri kraka. Dva duža i dva kraća. Dužima hodaju po zemlji i to vrlo brzo, a kraćim se krakovima služe pri razgovoru, jelu, pri veslanju, pri povlačenju mreža i udica... Tim kraćim kracima drže svoje male minijature, koje im samo nalikuju, jer kad ih bolje pogledaš, te male Ruke blistaju i čine sretnima sve oko sebe.“

„Ruke na sebi imaju nekoliko slojeva šarenih pokrivala. Zimi više, a ljeti manje. Vole biti uz more i na moru. I noću i danju. Danju uz more prodaju Male Niruge, čiste mreže, šeću... Zimi noću nikoga nema, baš nikoga uz more. Samo se vidi sivi kamen njihovih domova. Svi zajedno žive u svojim domovima i tvoj im je otac jedino na tome zavidio. Ja kao majka to ne mogu zamisliti, odnosno...ipak mogu. Bože, da mi se i jedan trenutak s vama okupiti pod istim krovom, bilo bi dostatno za cio život, jer bi se čitav život sjećala toga. A oni ne izlaze uvijek iz svojih domova sretna lica. Imaju lica na kojima sve piše. Lica na kojima se očitava svako raspoloženje, namjera. I oči koje prate izraz lica. Oni manji krakovi slušaju njihove želje i izvršavaju ih. Bez njih ne bi bili ono što jesu.“

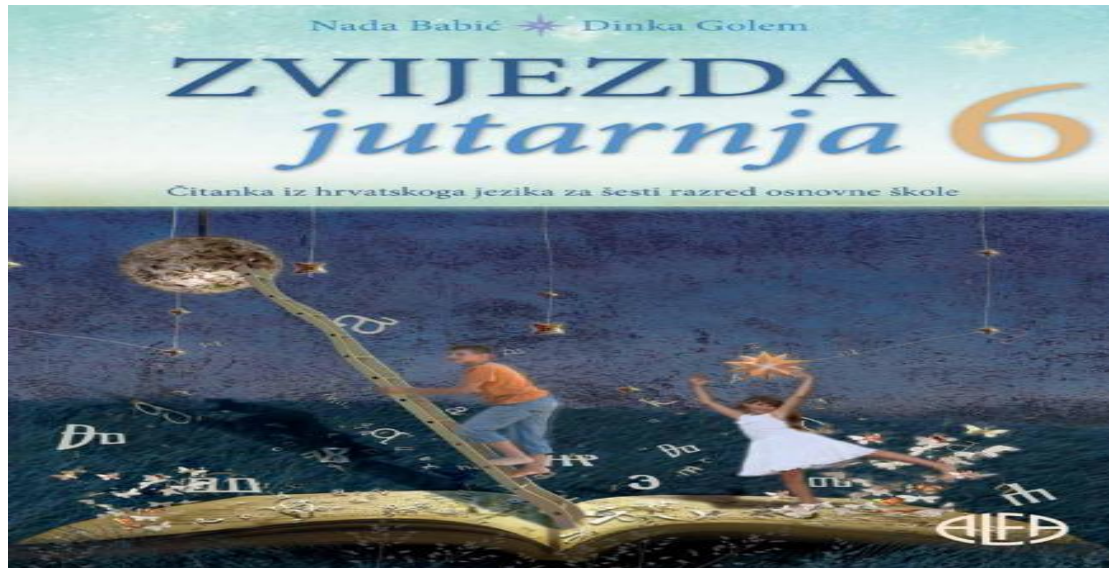

„Oni se i vole. Grle. Tvoj otac bio je svjedokom ljubavne izjave jednog dječaka jednoj djevojčici. Sjedili su na hridi uz more, tijesno priljubljeni jedno uz drugo. Večer je sjedila u svojem naslonjaču u najboljoj haljini. Haljini boje sipina crnila posutoj tisućama raspričanih, nemirnih, vragolastih krijesnica. Na vratu joj se jasno smiješilo sedam krupnih dijamanta Velikog medvjeda. Dječak je djevojčici obećavao da će skinuti te dijamante i oko vrata joj nanizati. A djevojčica samo što se nije od miline i sama u perlicu pretvorila. Mjesec dana poslije, na istome mjestu, svađali su se povišenim glasom. Dječak je podigao kraći krak i udario je, a djevojčica je plaćući pobjegla.

Vidiš, Rike imaju sve da budu sretni. Ali nisu. Galebovi nam donose strašne vijesti iz unutrašnjosti njihove zemlje...

Oprosti, malo sam se zaniжела i u tančine unijela.“

„Jedne se večeri skupina Ruku izdvojila i spustila na plažu. Lice im otac nije mogao vidjeti, jer je bilo mračno. No, zato ih je čuo kako se deru i viču. Polijevali su se onim što su do tog trenutka ulijevali u sebe. I nisu više bili šareni. Bili su u jednoj boj, boji vlastite kože, sad već slični jedni drugima. Krakovi su im plesali oko tijela.“

„Padne mi na pamet, u tihoj noći, kada su se snivali slatki snovi poslije udvaranja naših priljepaka i priljepčica, želja za uništavanjem. U noć kada su starije priljepčice kućicama poskakivale.

Zabliješti svjetlo i hladne se oštrice okomiše na našu susjednu, malo veću zajednicu. Ono što Ruke nisu mogle oštricama svladati, tukli su do nemilosti golemim, hrapavim stijenama, iz osvete što se nisu lako dali otrgnuti. Bio je to strahovit pokolj. Prijevarena mirne noći.

Stijena je ostala ogoljena, pokidane, uništene odjeće.“

„A kako je tata ostao živ?“ – pitala je Finka Fi.

„Pukom srećom i snagom. Nalazio se sa strane stijene i bio je zbog dugih godina koje je proveo na putu, sav obrastao u kosu. U kosu boje trave. Mišići su mu bili toliko jaki da ni jedna oštrica nije mogla ispod njegova šešira. Bilo je snažnih pokušaja da se prodre, ali bi se i odustalo, misleći kako je to ispupčeni dio stijene obrastao travom“ – tako je mama San dovršila svoje pripovijedanje. Finka Fi zamišljeno je šutjela i blago se svojim šeširićem naslonila na majčin. To je bo njihov zagrljaj.

Finka Fi oduševljeno je gledala u vječno rascvane nebeski krasne perle. Ni one se ne miču. A sjaje poput krunskih dragulja. Noćni pupoljci.

„Zašto jedna perla ne padne u more da je stavim na šešir, da budem ljepša? Ali ne smijem, bila bih otkrivena. Ne razumijem mamu, kao da je uvijek sretna, a dalje od susjedstva nikada nije bila. Mojeg oca jako poštuju. Jedini je koji se vratio iz razorene kolonije. Ne razumijem Ruke. Da sam velika kao one, pomagala bih svima nesretnima i malima. Naučila bih govor mora, Niruga, zvijezda, galebova. Tko zna zašto su Velike Niruge jele Ruke i uništavale ih?! Ruke ne znaju da i mi volimo živjeti, da se i mi volimo, rađamo i umiremo. Jedino nas razumije more koje ulazi u naše kućice, pod naše šešire. Razumije nas i onda kada se naša kućica prevrne, otisne na more i postane čamcem do vječnog prebivališta“ – razmišljala je na glas Finka Fi te se odjednom trgne.

„O, dobro jutro, more, daj da umijem lice.“

„Nešto kasno se budiš, sigurno si sinoć opet dugo gledala zvijezde. Pazi da te ne zalude!“ – odgovorilo je more.

„Htjela bih naučiti Ruku da me razumije kada je pozdravim.“

„Zar veliki može razumjeti maloga?“ – pitao je mali val.

„Ne vidi ga!“ – odgovarao je drugi val.

„Zar jači može razumjeti slabijega?“ – pitao je treći val.

„Ne čuje ga!“ – odgovorio je četvrti val.

„Zar život jednog svijeta može razumjeti život drugog svijeta?“ – pitao je peti val.

„Ne osjeća ga“ – odgovorio je šesti val. A Finka Fi samo je slušala, umivena, podignutog šeširića. More dopre i do majke San.

„Dobro jutro, majko San. Pripazite malo na svoju kćer, more je misli veće od nje same, veće i od mene.“

Opet je sjedila u prvom redu. Stari gospodin učitelj stalno je kašljucao, brisao nos i bacajući mjehuriće govorio. Finka Fi nije ga slušala. Gledala je u njega, ali nije ništa vidjela osim učiteljeve duge, smeđe kose.

„Na noge, priljepci i priljepčice! Prva vježba. Što je, pokrenite se! Kakva ste vi mladež? E, kad sam ja bio mlad?! Jedan-dva, jedan-dva“ – odlučnim glasom im se obraćao učitelj.

„Ti lijevo, brže, neprijatelj te neće čekati. A sad, na najmanji osjet, kućica dolje. Jako, snažno, što snažnije priljubi se uza stijenu. Zamisli da ti je netko hoće oteti, a ti je ne daš. Zamisli...“

Kada je nastava završila, Finka Fi sa svojom se simpatijom majušnim koračićima uputila do malog jezera na stijeni.

„Finka Fi, volim te, budi mi žena“ - naglo je izgovorio, u jednom dahu Lan Li.

„Ne mogu Lan Li. Još sam mlada. Nisam gospodar svojih misli. One lutaju, plutaju, zavlraču se tamo gdje ne želim. Željela bih biti, zamisli, poput Ruku, ili poput zvijezda. Kosu cvjetovima šarenim ukrasiti, a ne da mi kosa naraste tek kad ostarim. Boli me nepravda. Mislím da to nije pravedno.

Zašto smo stvoreni da nas netko jede, zamisli, jede?! Zašto na ovom svijetu nismo svi iste veličine pa nek' se onda dokazuje hrabrost?!”

„Finka Fi, i ja katkad slično razmišljam, ali nije mi ništa lakše. Nema se kamo iz naše kućice, s našeg brijega. A onda pogledam našu zajednicu, i pomislim, i osjetim kako je lijepa, kako je u njoj sve čisto, za razliku od nekih mjesta koja su bliža naselju Ruku. Zar si za boravila što su pričali otac i stari učitelj? Mi imamo predivne vidikovce, poglede. Vidimo svakog raka, svaku školjku u podnožju našeg brijega. Vidimo mnoštvo Malih Niruga. Imamo veliko obiteljsko stablo. Pri liješanju more nas tiho uljulkuje, na uho nam priča uspavanke, pjevuši i tepa. Ruke nemaju više svoju iskonsku ljepotu i punoću. Li su je potrovali ili pojeli. Zar se ne sjećaš što nam je prošle godine pričao bijeli galeb koji je slučajno stao na tvoju kućicu?!”

„Lan Li, ne mogu rađati djecu, a da im ne znam odgovoriti na njihova pitanja. Kako zaustaviti njihove težnje, želje, nemire? Što ako zažale da su se rodili kao priljepci, koje nitko i ne smatra bićima pa ih uništava? Kao bića koja se miču. Što znači poneki milimetar zapleten među godine, Lan Li, godine? Bojim se! I znam da se sudbina ne može promijeniti.“

„A onaj tko je tako odlučan, tko je taj?!”

„Gdje je taj?!”

„Nemam hrabrosti. Vidiš da se znaju pojavljivati čudnovate i neobjašnjive zaraze i smrti od predivne, drage vode. I nju uništavaju, a s njom i nas. Zar da ih rodim i da sutra nestanu?! Znam što ćeš reći. Moje prijateljice čim završe poduku udaju se i stvaraju obitelj. Nisam takva. Nisu ni Ruke ni Niruge sve jednake.“

Strahovito me smeta naša istina. Naša mala, velika istina, pritišće mi srce. Teško mi je vjerovati da smo prije bili nepobjediva vojska koja je htjela popiti more i da su nas zbog toga bogovi kaznili. Nije istina! A čime su onda Ruke nagradili da

budu ono što jesu?!“ – tu je Finka Fi zašutjela, a i Lan Li razmišljao je o ružnoj istini.

„U pravu si“ – kaže joj Lan Li i pomnije se zagleda u nju. Finka Fi postala je prava priljepka. I obline su joj izrazitije, lice zanosnije sija.

„Lijepa je i bogata unutrašnjost tvoje kućice. Prelijeva se stotinama duga obogaćenim sjajem sedefa i puninom osjećaja.“

Sunčala se Finka Fi, žmirkala prema suncu, zračila dom. Postalo je previše toplo i uživala je potapati se u moru. A more je bilo glatko, šuštalo je u laganijim haljinama. Bez dubokih izreza, nabora, zamaha.

Bez vriska opustilo se more. Slušala je kako uljuljkuje samo sebe u dubokom koritu. Kako samo sebe ziba. Kako se predalo suncu da ga mazi.

Odjedanput izroni Ruka. Nikada je nije vidjela iz te blizine. I nije se prestrašila. Nije s zalijepila za sijenu. Poskakivala je kućicom, vrištala, pravila bezbroj mjehurića.

„Hej, dugo te čekam. Osvrni se na mene. Hoću ti biti prijatelj. Pomoći ću ti spoznati zakonitosti mora. Mora i neba. Pričat ću ti o svojem svijetu. Naučit ću te kako se kupati i preko zime. Kako ostati dugo, dugo pod morem. Da se smanjiš, pozvala bih te u goste da se diviš mojem šeširiću. To je moja kućica koju stalno sa sobom nosim, i nije mi teška. Stavila bih te pod nju ako ti bude hladno. Kada bi se smanjila, i ti bi u nju mogla stati jer nemaš šeširića. Osvježila sam je, bolje ulaštala. Sigurno bi ti se svidjelo. Daj mi znak da si me razumjela.“

„Zar me ne čuješ?! Da, vjerojatno me ne čuješ. Tako sam mala i neprimjetna, možda vanjštinom odveć obična. Ali nutrina nije. Mi krijemo svoje blago. Daj mi znak da si me razumjela, osim što si me primijetila...“

Hej, pružam ti sebe!“

Ruke je izronila i ugledala čisti, nedodirnuti priljepak.

„Da ga otrgnem?! Čudno, zar me nije osjetio, nije se zatvorio, priljepio za stijenu?! Moram ga imati!“

I previše lako Finku Fi odvoji od stijene i stavi na dlan. Finka Fi počne se trzati, skupljati i otvarati, ali ništa. Ruka ništa nije shvatila.

„Daj mi znak!“

„Daj mi znak da si shvatila kako sam živo biće. Daj priznanje mojoj životnosti. Ipak sam živa jer ti jedeš sve živo. I ne shvaćaš, i sama sam mlada, i ja volim more i zvijezde. I da sam odbila Lana Li samo da bih tebe pozdravila.“

More se zbililo, zacviljelo. Sve je utihnulo. Najljepša priljepčica zajednice Brzi Su nestade.

„Imaš predivnu školjku, prelijeva se tisućama boja. Popu dragog kamena je.“

„Danas sam bio u podvodnom ribolovu i kad am izronio, vidio sam je i nisam mogao odoljeti. Tek kad sam je očistio, vidio sam ovu ljepotu“ – razgovarale su Ruke.

Je li Finka Fi sasvim nestala?

Visjela je na lijepom lančiću i ljubila mladićev vrat. Kao da je bila živa. Isijavala je doista pravi svijet. Pozdravljala je paletom boja svakog prolaznika. Svaka boja bila je poruka. Postoji svijet koji je tako blizu vašeg, a tako daleko. Koji u sebi nosi pjev boja. Dogovor sunca, neba i mora. Postoji svijet koji prašta, i koji živi, i onda kada nije živ.

e-lektiru prema originalnom djelu napisala Nada Slišković